

İNGİLİZ ARŞİVLERİNDE ARAŞTIRMA YAPMA VE ÇALIŞMA

Süleyman İNAN*

İngiliz Arşivi derken, kastımız İngiliz Milli Arşivi (“The National Archive”). Burası, bizdeki Osmanlı Arşivine denk. Birkaç açıdan önem taşıyor bu arşiv. Her şeyden önce İngiltere’nin, geçmişte birkaç yüzyıl “güneş batmayan imparatorluk” ve emperyal bir güç olarak dünyanın pek çok yerinde olumlu-olumsuz iz/etki bırakmış olması. Özellikle Osmanlı Devleti’nin son yüzyılı ve son on yıllarında artan ilişkiler ve yeni Türkiye’nin kurulmasından sonra özellikle çetrefilli konular etrafında devam eden ve nihayet İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş dönemi ilişkiler yumağındaki diplomatik meseleler bizleri ister istemez İngiliz Arşivine çekiyor. Türkiye’deki akademide öğrenilmiş yaygın yabancı dilin İngilizce olması da, başka ülke arşivlerinden ziyade burayı özel kılıyor. Kısacası, İngiltere tarihinin “bizim” tarihimize bir biçimde buluşması ve Türkiye’deki akademisyenlerin daha çok İngilizce biliyor olması bu arşive olan ilgiyi artırıyor. Bu noktada özellikle belirtmek de yarar var ki; belli ölçüde “okuma” İngilizcesine sahip olanların zorlanmayacakları bir yer; İngiliz Arşivi. Oradaki görevliler, yabancılara karşı ilgili ve yardımsever; olabildiğince işleri kolaylaştırmaya çalışıyorlar.

Nasıl Gidilir? (Yol tarifi)

İngiliz arşivi Londra’nın güney batısında ve 3. zone’da (bölgede) yer alan Kew Garden’da. Burası, Avrupa’nın en büyük hava limanlarından -ve ayrıca Londra’nın da 4 havalimanından en büyüğü- Heathrow’a (Hivrov) yakın. Londra’da yaygın ulaşım ağı metro (tube) hattında Ricmond’a giden trenlerde Kew Garden, zaten durak noktası. Bunun için, bulunduğunuz yere göre, Londra Underground (“District” hattı) veya Londra Overground hattını tercih edebilirsiniz. Kew Garden’da indiğinizde ilk karşılaacağınız işaret tabelası arşive aittir. Yani anlayacağınız bu civarda en önemli kamu dairesi arşiv. “Önce sol, sonra dümdüz git” basitliğinde

*Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Denizli.
E-posta: sinan@pau.edu.tr

anlatıldığında mesafenin 10 dakikalık yürüyüş olduğunu söyleyelim. Esasında navigasyon nevi yeni teknolojiye meraklı olanlar için oldukça kolay bir yer. Akıllı telefonlarda “hedef yer” olarak “The National Archive”i yazdığınızda ok işaretleri sizi arşive götürüyor. Arşivin açık adresi ise şöyle: Kew, Richmond, Surrey TW9 4DU, London. Uzun süre kalacaklar arşivin bulunduğu civarda ev kiralanabilir.

Bunun için; <http://www.kewaccommodation.com/> adresi ziyaret edilebilir.

İlk başvuru

Arşive ilk gidenlerin belge alabilmeleri ve okuma odalarında çalışabilmeleri için bir okuyucu kartı (“reading ticket”) almaları gerekir. Bunun için birinci katta yer alan ve masabaşı görevlilerinin gününbirlik değiştikleri Kayıt Odasına (“Reader Registration”) gitmeleri gerekir. Burada ilk olarak yapmanız gereken, odadaki 5-6 masada yer alan bilgisayarlardan birinin başına geçip, ekranda hazır bekleyen arşive ait sayfada kendinize ait bilgileri girmeniz. (Ekranın hemen yanında bilgi kartında “How to register for a reader’s ticket” yazar). Başvuru işlemi 7 adımda gerçekleşiyor:

- İlk iki adımda, pasaport gibi geçerli kimlik belgeniz ve adınıza kayıtlı telefon, elektrik faturası gibi sürekli (ikamet) adresinizi gösteren kanıt belgenizle (proof ID) ilgili bilgileri giriyorsunuz.
- 3. Adımda arşivi genel olarak tanıtan ve kurumun iç işleyiş kurallarını hatırlatan yaklaşık 5 dakikalık videoyu izliyorsunuz. Bu adımı hemen geçmeniz galiba mümkün değil; yani videoyu izlemek “mecburi”.
- 4. Adımda, “tik” (v) işareti koyacağınız ve onaylamanız gereken bazı “rutin” sorular yer alıyor.
- 5 adımda, sizinle ilgili detay bilgiler isteniyor: (Unvan, ilk isim, soyadı, e-mail, ev adresi, posta kodu, evin adı, sokak, şehir, ülke, telefon).
- 6. Adım, detaylarda gereksiz ayrıntılara yer veren bir sayfa. Ziyaret sebebi, etnik kökeniniz gibi. Bu adımda özellikle etnik orijin sorusu ırkçılık koktuğu için “rahatsız” edici: “White, Mixed, Asian or Asian British, Black or Black British, Chinese, Other” seçeneklerinden birini seçiyorsunuz. Burayı hızlıca geçebilirsiniz.
- En son adımda da, ekranda işlemin bittiğine dair bir yazı çıkıyor.

Sisteme giriş tamamlandığı için şimdi sıra, elinizdeki pasaport ve fatura ile masabaşındaki görevliye gitmeniz. Görevli, sisteme girdiğiniz bilgileri kendi ekranında kontrol ediyor ve eğer eksiklik/yanlışlık yoksa, o anda yanibaşında duran kameraya poz vermenizi rica ederek dijital fotoğrafınızı çekiyor. Birkaç

1 dakika sonra sistemdeki bilgilerin yer aldığı evrak ile fotoğraf ve isminizin basılı olduğu okuyucu kartı önünüze konuyor. Evraktaki ilgili yere imza attıktan sonra size verilen okuyucu kartla işleminiz sona eriyor. Okuyucu kartlarının süresi, 3 yıl geçerli.

Kataloglar

İngiliz arşivleri, dünyanın sayılı arşivlerinden ve çok sayıda belge var. Basit arama yöntemi olan genel konulu ve anahtar kelime ile yapılan belge taramasında binlerce belgeye rastlamak mümkün. Sözgelimi, benim bulunduğum sırada -Temmuz 2013 itibarıyla- Ottoman (22,326), Turkey (29,895), Turks (6,071), Dardanel (2465), Gallipoli (1864) kavramlarıyla ilgili parantezdeki sayı kadar belge vardı. Dolayısıyla bu sayıya bağlı olarak çok da katalog var:

- FO-Foreign Office
- HO-Home Office
- BT-Board of Trade and Succesors
- T-Trasury
- CO-Colonial Office
- FCO-Foreign Colonial Office
- CAB-Cabine Office
- PREM- Prime Ministers Office
- SP-State paper Office
- BT-Board of Trade
- DO-Dominions
- BW-British Council
- WO-War Office
- Ve diğerleri...

Bu noktada yöntem açısından belki bir duruma işaret etmek gerek. Belgeler refere edilirken, sayfa numarası olmadığı için belgenin kodunu vermek

yeterli gibi görünüyor; ancak bir klasör/dosya içinde bağlantılı olsa bile birbirinden farklı konular yer alabiliyor.

Belge İsteği ve Temini

İstediğiniz belgeleri arşivin internet sitesinden referans kodunu alarak çözmek mümkün. <http://discovery.nationalarchives.gov.uk/SearchUI/> . Ama yine de bütün belgelerin referansları sistemden elde etmek için arşiv içindeki lokal adrese (<http://readers.web.local/default.asp>)'lere girmek gerekebilir.

Belge isteğinden hemen önce, yapmanız gereken rutin bir iş, kendiniz için okuma odasında yer(numara) seçmeniz. Bu yer, sizin hem çalışacağınız masa numarası hem de sizin isteğiniz belgelerin geleceği dolabın numarası oluyor. Gün boyu, bu yer size tahsis edilmiş oluyor.

Bir seferde 3 belge isteniyor ve belgelerin gelmesi için 40 dakikalık süre veriliyor. Günde en fazla 21 kez sipariş verebiliyorsunuz. Sipariş verdikten sonra belgenin durumlarını (statülerini) kontrol edebilirsiniz.

Okuma Odası ve Kuralları

Arşiv binasında iki okuma odası var: Biri genel belgeler için “document reading room”; diğeri ise harita ve çok büyük/ebatça geniş belgeler için (“map&large document reading room”). Her iki oda girişinde de, kendinize ait okuyucu kartının magnetik kısmını okutarak geçeceğiniz bir bariyer var. Aynı yerde bulunan görevliler de, sizin şeffaf poşet içindeki veya elinizdeki malzemeleri (defter, kalem gibi) nazikçe kontrol ediyorlar. Okuma odalarına, sadece okuyucu kartına sahip araştırmacılar ve arşiv görevlileri girebiliyor.

Altıgen ve sekizgen masaların olduğu okuma odasında her bir kişinin çalışma yeri numarayla belirlenmiştir. Okuma odasıyla ilgili kurallar tipik ve standart özellikler taşıyor. Sadece kurşun kalemle içeri gelmesi, sessiz olunması gibi. Yine de hassas olunan birkaç noktaya temas edilebilir. Sözelimi, dosya içinde çıkabilecek fotoğraflara eldivenle bakmak, belgeler arası sayfaları tespah gibi bir araç kullanarak ayırmak, ciltleri/dosyaları iyice ayırmamak, belgeleri yıpratmamanız için kitap ayracı olarak masada yer alan boş kağıtları belge üzerinde gezdirerek satırları okumak gibi. Masalar arasında dolaşan mavi ceketli görevliler kurallarla ilgili nazikçe uyarılarda bulunabilirler.

Fotoğraf makinesi ve taşınabilir bilgisayar serbest. Her masada elektronik eşyalarınız için şarj edebileceğiniz prizler mevcut. İnternete, kablosuz (wi-fi) ağında görünen “tna-public” ve “tna-staff” ağ seçeneklerinden ilkini seçtiğinizde şifresiz bağlanabiliyorsunuz.

Arşivde Diğer Mekânlar

İngiliz arşivi, sadece çalışma mekânlarıyla sınırla değil elbette. Arşive gelenlerin, çalışma aralarında dinlenebilecekleri ve sohbet edebilecekleri “sıcak” mekânlar da var. Giriş katında kafe ve yemek salonu, kitap satışının yapıldığı yer ve geçici sergilerin yer aldığı sergi salonu. Kitap satış yerindeki, sepete dağınık yerleştirilmiş kelepir (bargain) kitaplar uygun fiyatlarıyla gözden geçirmeniz gereken uğrak noktası olarak dikkat çekiyor. Yine aynı yerdeki raflarda yerini alan kitapların kategorileri de İngiltere’deki ağırlıklı tarih çalışmalarını ele verir: Genel tarih (History), askeri tarih (military), savaş tarihi (War), Aile Araştırmaları (geneology), ve Arşiv Rehber kitapları... Etraftaki afiş ve bilgi ekranlarında da ortaçağ ve erken modern Latin harflerini ve el yazıları öğretmek için açılmış kurs haberlerine rastlamanız mümkün. İngiliz arşivi, Salı ve Perşembe akşam 7’ye kadar; diğer günler ise 5’e kadar açık.